

Початкова школа і сучасність

Діагностування
внутрішнього стану
дитини

Моніторинг
професійної діяльності
вчителя початкової школи

Навчання і віднімання
числа частинами
з математики, 1 клас

Вітер
його властивості
з природознавства, 2 клас

Лексична тема «Дієслово»
навчання
української мови, 3 клас

Використання
методу «Ворона водоїм»
з природознавства, 4 клас

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС

86516

Початкова школа і сучасність

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Виходить щомісяця

№ 1 (29) СІЧЕНЬ 2017

Заснований у вересні 2014 р.

ЗАСНОВНИК

ТОВ «ВИДАВНИЦТВО «БІЛИЙ ТИГР»

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Світлана МАРТИНЕНКО,

ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Надія БІБІК,

ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ДІЙСНИЙ ЧЛЕН НАПН УКРАЇНИ,
ГОЛОВНИЙ НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК
ВІДДІЛУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

Марія БРАТКО,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ,
ДИРЕКТОР УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО КОЛЕДЖУ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Алла ЖУКОВА,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ДИРЕКТОР
ГІМНАЗІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН № 323
ДАРНИЦЬКОГО РАЙОНУ М. КИЄВА

Василь ЖУКОВСЬКИЙ,

ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»

Олена МАТВІЄНКО,

ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАСТУПНИК ДЕКАНА З НАУКОВОЇ РОБОТИ
ФАКУЛЬТЕТУ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Тетяна ПУШКАРЬОВА,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК,
ДИРЕКТОР СКАНДИНАВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ
ДАРНИЦЬКОГО Р-НУ М. КИЄВА

Ольга СЛОНЬОВСЬКА,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
ПРИКАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Лариса СОЛОВЕЦЬ,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ВІДМІННИК ОСВІТИ УКРАЇНИ,
ЗАСЛУЖЕНИЙ ВЧИТЕЛЬ УКРАЇНИ

Людмила ХОРУЖА,

ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Ірина ШАПОШНИКОВА,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ І МЕТОДИКИ
ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ ФАКУЛЬТЕТУ ПЕДАГОГІКИ
І ПСИХОЛОГІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Віктор ЮРЧЕНКО,

КАНДИДАТ ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ,
ДИРЕКТОР ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Роман ЯРОШЕНКО,

КАНДИДАТ ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Привітання з Новим Роком
і Різдвом Христовим

2

Світлана МАРТИНЕНКО

Діагностування внутрішнього стану
дитини (про що нам розкажуть
дитячі малюнки, казки, ліплення
та танці)

3

Ольга ЗАРУДНЯ

Моніторинг професійної діяльності
вчителя початкової школи:
від теорії – до практики

8

Катерина РОМАНЕНКО

Виховання у молодшого школяра
ціннісного ставлення до природи

11

Ольга МИРОШНИЧЕНКО

Додавання і віднімання числа
частинами. Зміна різниці внаслідок
зміни одного з компонентів дії

Урок математики, 1 клас

14

Тамара ПЕТРЕНКО

Письмова нумерація чисел 11–20.
Записування чисел під диктовку.
Задачі на зменшення числа на
кілька одиниць та знаходження
суми

Урок математики, 1 клас

16

Тетяна КЛИМЕНКО

Цікавий світ птахів. Складання
таблиць додавання і віднімання
числа 7. Задачі на знаходження
суми й залишку

План-конспект інтегрованого
уроку природознавства та
математики, 1 клас

19

Тетяна КУХАРЕВА

Дидактичний матеріал
до уроків читання в 1 класі
(букварний період)

22

Галина ЗНАЄНКО

Робота з пластиліном.
Ліплення овочів та фруктів

Урок трудового навчання, 1 клас

25

Світлана СОЛОМЕННИК

Закріплення й узагальнення знань
про прикметник

Урок української мови, 2 клас



28

Лариса БАБИЧ

Повітря та його властивості
Урок природознавства, 2 клас

32

Тетяна ЯЦУК

Мовна тема «Дієслово»
Завдання з української мови, 3 клас

35

Алла ЛАЗЕНКО

Використання і охорона водойм
План-конспект уроку
природознавства з використанням
міжпредметних зв'язків, 4 клас

37

Світлана РУДЕНКО

Новорічні дива
Сценарій свята

40

Людмила АКУН

Різдво Христове стукає у вікно
Сценарій виховного заходу

43

**Твори про снігове містечко
учнів школи I–III ступенів № 263
імені Євгена Коновальця
Деснянського району м. Києва**
Укладено магістранткою
Педагогічного інституту
Київського університету
імені Бориса Грінченка
Інною ГНЕД

46

Як і коли прийшов до нас олівець

15

Кактуси-велети

18

Дерево-календар

34

Рослини-багатії

39

Сестра Мауглі

42

На 1 сторінці обкладинки:
Едуард Порядченко, учень 1-Б класу Спеціалізованої школи №173
з поглибленим вивченням іноземних мов, м. Київ, 6 років

Передплатний індекс: 86516

Моніторинг професійної діяльності вчителя початкової школи: від теорії – до практики

Ольга ЗАРУДНЯ,

викладач кафедри української мови

Інституту філології Київського університету

імені Бориса Грінченка, м. Київ

На відміну від традиційного підходу в початковій школі Державний стандарт (2011) акцентує увагу на актуальності практичної спрямованості знань, умінь і навичок молодших школярів, враховує важливість набуття учнями необхідних компетентностей [1]. У цьому контексті основним засобом отримання інформації про реалізацію положень Державного стандарту, з урахуванням рівня фахової підготовки, професійної діяльності вчителя початкової школи, достатньої сформованості практичних умінь і навичок в учнів, є моніторинг.

Моніторинг професійної діяльності вчителя початкової школи є надзвичайно складною і водночас однією з найактуальніших проблем педагогічної науки. Підготовка майбутніх фахівців має постійно узгоджуватись з вимогами, що ставить до вчителя суспільство та адекватно оцінювати здатність та готовність кожного студента до педагогічної діяльності.

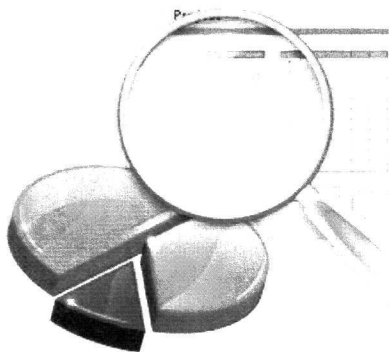
Концептуальні напрями діяльності органів державної і виконавчої влади щодо реалізації цього процесу на національному рівні визначено Законами України «Про освіту» (1991), «Про загальну середню освіту» (1999), «Про вищу освіту» (2014), Національною доктриною розвитку освіти (2002), Державною програмою «Вчитель» (2012), Національною стратегією

розвитку освіти в Україні 2012–2021 рр., Національній рамці кваліфікацій (2011), Національним освітнім глосарієм: вища освіта (2011), Концепцією розвитку неперервної педагогічної освіти (2014).

Питання організації і проведення моніторингу якості освіти знайшли відображення в регіональній програмі «Освіта столиці 2010–2015 роки», крім того, в Україні затверджено новий «Державний стандарт початкової загальної освіти» (2011), яким передбачено доповнення змісту навчання з усіх навчальних предметів та введення до інваріантної складової навчального плану початкової школи нових предметів (іноземна мова та інформатика).

Проблемі професійної підготовки вчителів початкової школи приділяється належна увага у наукових дослідженнях, зокрема: теоретичним і методичним засадам професійної підготовки (К. Авраменко, Ш. Амонашвілі, В. Бондар, С. Мартиненко, О. Мороз, О. Савченко, В. Сухомлинський, Л. Хоружа); ступеневій освіті вчителів початкової школи (С. Власенко, М. Дарманський, Л. Хомич); практичній підготовці майбутніх учителів початкової школи в Україні та за кордоном (У. Кіреєва, О. Лавриненко, В. Сморгчова); особливостям підготовки майбутніх учителів початкової школи до виховної роботи (О. Кучерявий, Т. Шанскова); проблемам формування дослідницьких і діагностичних умінь учителів початкової школи (С. Балашова, Л. Коржова, С. Мартиненко, О. Мельник), розвитку професійної активності вчителів початкової школи (О. Кіліченко, Л. Онищук).

Ураховуючи об'єктивну потребу вдосконалення професійної діяльності вчителя початкової школи відповідно до вимог сучасного суспільства, значущість його готовності до виконання професійних функцій, високу наукову значущість проведених досліджень, варто констатувати недостатній теоретичний і практичний ступінь розроблення проблеми



© Зарудня О., 2017

моніторингу професійної діяльності вчителя початкової школи. Зокрема, в сучасній вітчизняній педагогічній науці недостатньо розроблені підходи до виокремлення напрямів його проведення.

Суб'єктами моніторингових досліджень є адміністрація (директор, його заступники) та вчителі. Професійна діяльність учителя початкової школи інтегрована в освітнє середовище навчального закладу, знаходиться у нерозривному зворотному взаємозв'язку з такими структурними компонентами освітнього процесу, як зміст навчання та навчальна діяльність учнів. Враховуючи ці умови, вважаємо за необхідне виокремити й об'єднати в структурні блоки основні напрями проведення моніторингового дослідження: «Освітнє середовище навчального закладу»; «Зміст навчання»; «Вчитель»; «Учень».

Блок «Освітнє середовище навчального закладу» розглядається наміяк структура, що охоплює комплекс взаємопов'язаних рівнів: регіональна політика, культура, система освіти, звичаї і традиції певного регіону, особливості освітнього процесу навчального закладу. У цьому контексті моніторинг освітнього середовища як структурний компонент моніторингу професійної діяльності вчителя початкової школи передбачає дослідження якісного складу вчителів та адміністрації (співвідношення фахівців різних кваліфікаційних категорій, педагогічний стаж, рівень освіти), управлінського досвіду заступників директора школи за напрямами, голів методичних об'єднань, здатність педагогічного колективу до сприйняття та реалізації нових програм розвитку. Предметом нашого аналізу є також ефективність і доцільність реалізованих в освітньому процесі методичних та організаційних інновацій в аспекті їх впливу на якісні характеристики: результат – навченість учнів; створені в попередні роки навчальні програми, в тому числі авторські та експериментальні; розроблені методичні, дидактичні матеріали; апробовані навчальні та діагностичні методики; організаційні фонди методичної роботи; виявлення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду.

АМЕІОІНМЛРІВВГГДЖЗ
ЯЮЕІ ПФХКТШСЦ



Варто зазначити також, що моніторинг освітньо-методичних та освітньо-технологічних ресурсів передбачає аналіз підсумкових показників роботи школи за визначений період часу, експертні висновки, матеріали нарад, семінарів. Вивчення політики та стратегії адміністрації школи щодо поліпшення матеріально-фінансових умов дає можливість продемонструвати досконалість підходу до управління ресурсами, результативність та ефективність заходів, що здійснюються. Аналіз матеріально-фінансових ресурсів має на меті вивчення забезпечення класів і кабінетів засобами навчання, адекватність якості освітнього процесу його кінцевим результатам, вкладеним коштам.

Блок «Зміст навчання» передбачає дослідження таких показників: навчальні плани і освітні програми; систему дидактичних технологій; впровадження інновацій; навчально-методичне й технологічне забезпечення навчально-виховного процесу. Аналіз навчальних планів і освітніх програм передбачає визначення їх відповідності загальноосвітнім вимогам, цілям, завданням, тематичному плану дисципліни та врахування таких аспектів: відповідність вимогам Державного стандарту; забезпечення науковості та практичної значущості навчального матеріалу; врахування реальних можливостей освітнього процесу; зв'язок теоретичної підготовки з практичною чи майбутньою професійною діяльністю; обсяг загальноосвітніх знань; складність і логічну структуру навчального матеріалу.

Блок «Зміст навчання» має на меті також моніторинг якості навчального заняття, який дає змогу відстежити алгоритм, наступність дій учителя: визначення мети, типу, структури уроку, характер діяльності учнів на занятті (репродуктивний, частково-пошуковий, дослідницький), підбір методів і способів навчання. На цьому етапі першочергового значення набуває мотивація навчальної діяльності, характер якої обумовлює ефективність взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу. Системний і цілісний аналіз змісту навчання неможливо здійснити без контролю знань, умінь, навичок учня, що виконує функцію зворотного зв'язку (вчитель-учень). Контроль – не самоціль, не завершальний етап у вивченні теми, курсу, а керівництво до дії вчителя як організатора освітнього процесу. Отримуючи дані результатів контролю знань, умінь і навичок учнів (обсяг, системність, осмисленість, міцність, дієвість), учитель розробляє систему дій, що дозволяють скорегувати виявлені недоліки. На цьому етапі, на нашу думку, ефективним буде врахування таких параметрів моніторингового дослідження: своєчасність, системність, всебічний підхід, врахування індивідуальних особливостей учня.

Блок «Учитель» враховує аналіз таких складових: рівень професійної компетентності вчителя початкової школи (професійні знання, уміння, позиція); здатність до саморозвитку й рефлексії; система цілей і відповідність вибору способів та шляхів їх досягнення; якість та результативність професійної, творчої, інноваційної, дослідницької й наукової діяльності; задоволеність роботою; професійні потреби й труднощі; самоаналіз результатів власної діяльності; керівництво пізнавальною діяльністю учнів; вибір організаційних форм, методів, засобів, оптимальних педагогічних технологій.

Блок «Учень» має на меті дослідження таких компонентів, як: рівень готовності кожної дитини до навчання в конкретній освітній установі, розвиток особистих якостей учня (мотиваційні, моральні, інтелектуальні); рівень розвитку загальнонавчальних вмінь і творчої активності; готовність до засвоєння нових знань; рівень успішності; показники сформованості пізнавальних інтересів; мотивів навчання; задоволеність освітнім процесом; спрямованість на самоосвіту і самовиховання.



Оцінювання навчальних досягнень учнів – це складна система, що охоплює види оцінювання, функції оцінювання (заохочувальну, соціальну, виховну, інформаційну тощо), шкалу оцінювання, процесуальний компонент, суб'єктів оцінювання. Аналіз педагогічної практики свідчить про те, що методи шкільного навчання часто вирізняються авторитарністю і не забезпечують вибору свободи діяльності учня. Багато учнів початкової школи пасивні, у них слабка мотивація до навчання, часто оцінка для учнів є його головним мотивом, який затіняє змістовий результат навчання.

Таким чином, можна зробити висновок, що моніторинг професійної діяльності вчителя початкової школи є складною системою, яка дозволяє одержувати інформацію про зміст навчально-виховного процесу, форми, методи навчання, особливості професійної діяльності вчителя, яка є однією зі складових системи діяльності школи і суспільства загалом, де педагог одночасно виступає як суб'єкт, що може впливати на освітній процес в навчальному закладі, використовуючи перспективний педагогічний досвід, досягнення теорії та практики. Відповідно об'єктом моніторингового дослідження є як увесь навчально-виховний процес, що передбачає дослідження освітнього середовища навчального закладу, змісту освіти, навчальної діяльності учнів, так і професійна діяльність учителя. Під час проведення моніторингу професійної діяльності вчителя використовуються різноманітні способи й шляхи отримання інформації (теоретичні, емпіричні, статистичні методи обробки даних). Оцінка рівня педагогічної діяльності може здійснюватися за допомогою застосування різноманітних видів шкал оцінювання: номінальної, оцінювальної, шкали ранжування. Виявлення відхилень від нормативів якості дає можливість здійснити аналіз причин, накреслити шляхи подолання труднощів, розробити прогноз щодо подальшого розвитку педагогічної системи. Поетапне проведення моніторингу сприятиме підвищенню рівня професійної діяльності вчителя початкової школи, а відтак – й ефективності навчально-виховного процесу загалом, що дозволить виробити науковий підхід до організації практичної діяльності кожного вчителя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – № 18(594). – 43 с.
2. Мартиненко С. М. Діагностичний супровід професійної діяльності вчителя початкової школи. С. М. Мартиненко // Початкова школа. – 2007. – № 7. – С. 27–29.
3. Про деякі питання запровадження зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти: Постанова КМУ № 1319 від 08.12.2009 року [Електронні ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1095-2004-%D0%BF>.
4. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президент України : від 25.06.2013 р., № 344/2013 [Електронні ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.